

BIA-P. 2.3.1/2-50

พบชีวิตจริง

(ชุดลอยปทุม อันดับ ๕๐)

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวลุสเตรัจฉาน ฯ
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรษัทพระพุทธรองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผองผ่องพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งปถพี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

พบชีวิตจริง

[ชุดลอยปทุม อันต์ับ ๕๐]

คำบรรยายพิเศษของ

ท่านพุทธทาสภิกขุ

ในชุด “มหาวิทยาลัยฯ ๑๐ ชั่วโมง”

ณ ลานหินโค้ง สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา

๓๐ ตุลาคม ๒๕๒๓

วัดพินิจธรรมสาร

อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

จัดพิมพ์เป็นธรรมวิทยาทาน

เนื่องในโอกาสชัตกาลส วันมาฆบูชา

ปี พ.ศ. ๒๕๒๗

ชีวิตจิตใจ

[๑๖ มีนาคม ๒๕๒๕]

ทรวงาน

วันทรวงาน ดีดตา ของมนุษย์
ของมีเกียรติ สิ้นสุด อย่างสิ้นลึย
แต่สนุก อดปการงาน เป็กขานใจ
ไม่แพ้ไร รั้งกรรม ญาสั่งครอง

ตัวทรวงาน คือตัวกร ประพฤติชมม
พร้อมกันไม่ หลายสั มีค่าปอง
แท้จะเปรียบ ก็เหมือนคน ฆิลาตยง
หนักเตียววอง เก็บหก หลายพดเอย ๕

ผู้ทรวงาน อิมพอนโก

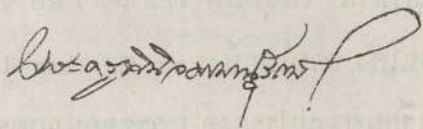
กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
กระทรวงพาณิชย์
เลขที่ ๑๑๑ ถนนวิภาวดีรังสิต
จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๑๑๐

คำปรารภ

เนื่องในโอกาสวันมาฆบูชา ของทุกปี ทางวัดพินิจธรรมสาร ตำบลบางปลาจอก อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง ได้จัดพิมพ์หนังสือธรรมะมอบให้เป็นธรรมวิทยาทาน แก่ทุกท่าน ที่มาร่วมบำเพ็ญบุญบำเพ็ญกุศล ทุกครั้ง ครั้นนี้ก็ได้จัดพิมพ์เรื่อง "พบชีวิตจริง" จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม ซึ่งเป็นคำบรรยายของพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) สอนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในชุดมหาวิทยาลัยฯ ๑๐ ชั่วโมง ครั้งที่ ๙ ณ ลานหินโค้ง สอนโมกข์ ๓๐ ต.ค. ๒๓ เวลา ๙.๓๐ น. ได้กราบเรียนความประสงค์ และขออนุญาตจากพระเดชพระคุณท่าน จัดพิมพ์มอบให้แก่ท่านสาธุชนผู้ร่วมประพฤดิธรรมปฏิบัติธรรม เป็นธรรมวิทยาทาน และเป็นการช่วยเผยแผ่ธรรมะให้แพร่หลาย พระเดชพระคุณท่านอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ จึงขอกราบขอบพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) ที่ได้เมตตาอนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือเรื่องดังกล่าวมา ณ โอกาสนี้

การจัดพิมพ์หนังสือธรรมะมอบให้เป็นธรรมบรรณา-
การทุกครั้ง ได้มีผู้มีจิตศรัทธา บริจาคทรัพย์ช่วยค่าพิมพ์
แม้ครั้งก่อนมีผู้บริจาคช่วยค่าพิมพ์อีก ดังมีรายชื่อข้างท้ายนี้
นับว่าท่านทั้งหลายได้เห็นประโยชน์ของการเผยแผ่ธรรมะ
ว่าเป็นทานอันเลิศ จึงได้ช่วยอุปถัมภ์ในหนังสือเล่มนี้ และ
เรื่องนี้ สำเร็จขึ้นมาได้ สมความที่ตั้งใจไว้

ขออนุโมทนาให้ท่านทั้งหลาย ที่บริจาคทุนทรัพย์
ช่วยค่าพิมพ์หนังสือเล่มนี้ จงเป็นผู้เจริญในธรรม สัมมา-
ปฏิบัติ สุข สิริสวัสดิ์ จิรวิภูติกาล เป็นนิത്യ เทอญฯ

(พระครูพินิจธรรมานุรักษ์)

วัดพินิจธรรมสาร

อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง

๙ มกราคม ๒๕๒๗

อนุโมทนา
1

การพิมพ์หนังสือธรรมะ อันเป็นธรรมบท ในสมัย
ที่โลกกำลังขาดแคลนธรรมะอย่างยิ่ง เช่นนี้ เว้นสิ่งที่มี
เหตุผล แต่ขาดการอนุโมทนา, จึงขออนุโมทนา.

คำว่า "ธรรม" เฉียงซ้ายไปขวา มีความหมาย มาก
มาย นานาประการ, แต่ประการที่สำคัญที่สุดนั้น ธรรมะ
คือ หน้าที่ ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ ในทุกโอกาสของ
ของธรรมชาติ ทุกชั้นทุกตอน แห่งวิถีชีวิตของ เขา,
เพื่อความมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ทั้งโดยส่วนตัว และ
ส่วนรวม, หรือทั้งโลก.

โลกขาดแคลนธรรมะ เพราะมีวิถีชีวิตที่เวียน
ววนอย่างถูกต้อง ดังที่กล่าวแล้ว เพราะคืออยู่
แต่ด้อยด้อยในกาล ในรสจืดจืดอันเกิดจากประการต่างๆ
ผิดธรรมะ นั่นเอง. สังฆชาติ กาลสมัยใดคน ย่อมชอบ
ใจในรสจืดจืดนั้น และเจริญเติบโตขึ้นคนกระ-
หวน มีวิถีชีวิตเป็นปกติได้ ทั้งเพื่อทั้งตัว. มชาก็เคยสด
ชื่นชื่นใจ คนเห็นเห็นว่า ไม่ดีต่อมีธรรมะ^๑ ๑-๒๓ ที่
โลกแล้ว; ขอแต่ให้ มีหนังสือ สนองกัลยาณมิตร ให้ได้มีข้อ
ตลอดใจตา เป็นพอแล้ว. เขาเห็นว่า หน้าที่ของเขา มีอยู่
เฉียงแต่ เขาหนังสือ สนองความดีต่อพระสงฆ์ กัลยาณมิตร.

โลกส่วนใหญ่ กำลังตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ จึง

เรื่องใดก็ตาม โลกที่ กำลังขาดแคลนธรรมชาติ สิ่งมีชีวิต สัตว์-
นานา; มีแต่ ธรรม คือสิ่งที่มีอยู่ทุกที่ทุกเวลาในสิ่ง
ทั้งนั้น ดั่งที่ปรากฏอยู่ในโลกปัจจุบัน. แม้จะมีพระผู้
องค์ใดที่ ทรงประสงค์อย่าง สอนๆ สอนกันสักเท่าไร ก็ยังไม่เต็ม
ใจด้วยสิ่งที่มีในสมัยปัจจุบันนี้ โลกที่ขาดในโลก นับตั้งแต่
ในพลัด คือยังมี อันซขาด ภัยสังคม เมื่อมองดู สัตว์ที่มีนบ
ชม สดุดธรรม (ธรรม) สอดคล้อง และทรงอุปการะ ธรรม
พระผู้ ระหนาบธรรมนั้น ที่มี ความในสิ่งที่มีอันใดอันหนึ่ง อันไม่รู้จัก
คนนั้น, การ เพื่อนหัวนอน กับทั้งโลก แม้ในสมัยที่ดำรง
อยู่ในธรรม โดยสังคม. ผล แห่ง ธรรม ที่มี อยู่ ใน โลก.
คือ ที่ ขาด ธรรม ที่มี อยู่ ใน โลก.

บางที อาจจะคิดว่า มันไม่มี สิ่งที่มีอยู่ไม่ได้เสียแล้วที่
จะมีในสิ่งใดก็เป็นเช่นนั้น. ปรารถนาให้มันมีธรรมนั้น และผล
เป็นคุณความดี ให้แก่สิ่งที่มีอยู่มีที่ = เจาะด้วยสังคมนั้น ก็
แล้วก็มี โดยไม่ต้องลงละเลย โลกที่ ธรรม ได้มีมา ที่มีอยู่
สมบูรณ์ดีแล้ว แต่เพราะ ธรรม. แต่ผลของที่มี ธรรม คือ ธรรม
เห็นผล สิ่ง ที่มี อยู่ มี เพียง และ เพียง สิ่ง เดียว ได้ ตาม เหตุ และ
มี คือ; เพราะ ธรรม ที่มี อยู่ นั้น มี เพื่อ คน
โลก ที่มี ตาม แบบ ตาม ของ สิ่ง โดย ธรรม ที่มี อยู่
ว่า ธรรม นั้น เอง; สิ่ง ได้ ตาม ตาม ตาม แบบ ธรรม ที่
คน กับ ที่ นี้ คือ ที่ ทุก อย่าง เพื่อ คน กับ ธรรม ที่มี
ตาม แบบ. คน กับ ที่ นี้ คือ ธรรม ที่มี อยู่ นั้น เอง แล้ว ก็ คือ ที่
ที่มี เมื่อ ถึง ธรรม ที่มี อยู่ นั้น.

การรู้จักกรรม คือการรู้ว่ามีอะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ด้วย คน
ไม่ชอบทำอะไรในสิ่งที่ผิด แม้ไม่มีความเลื่อมใสด้วย ก็เห็นด้วยสักอย่าง
ก็มีสิ่งใด อย่าง ยี่สิบ ยี่สิบ. มีแต่จะไม่มี ความสุขชนิดใดในผล ของม
มีไม่เป็นที่นับ แต่ความกลัวที่กลัว สำนึกผิดที่รู้กรรมอย่างแท้-
จริง. ความเห็นแก่ตัว ย่อมเกิดไม่ได้ เพราะเหตุนี้. ความรัก
เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีได้โดยง่าย แม้ว่าจะมีความเลื่อม
ใสที่รู้กว่ากัน หากมาปลุกปล้ำใจ. ผู้ประพฤตกรรม ของ
ผู้รู้ไม่เห็นสุข เมื่อรู้แล้วว่าตามได้ประพฤตกรรม หรือเมื่อได้ทำ
หน้าที่ของมนุษย์ อย่างถูกต้อง. ความโกรธแค้นต่อใคร ๆ
ด้วยก็ทำในสิ่งที่ไม่ดี. ไม่ชอบความทุกข์อันเป็นภัย
คือ สุขใจมาก มากกว่าความสุข คือ สุข ความดี นั้น ภาย
ไปก็เกิดเป็นความสุขอย่างมากมายเหล่านี้ จึงได้กล่าว.

กรรม: ข้อใดในเรารู้จัก มีชีวิตอยู่ อย่างถูกต้อง รู้จักสิ่ง
ใดก็ตามที่ผิด และสิ่งนั้นอย่างถูกต้อง, มีหน้าที่ที่ทราบ
ทรัพย์สินสมบัติ ก็อย่าปล่อยให้เสีย สิ่งนั้นมาอยู่ ภาย
ถูกต้อง สิ่งอื่นไม่เพื่อ สิ่งใดสักอย่าง และ สิ่งใดก็ตาม
ของสิ่งนั้น โดยส่วนเดียว, มีสิ่งทั้งนี้ทุกทุกสิ่ง
ก็ดู แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน และพสกนิกรที่นับถือ, มี
คนทำดีในโลก หรือหากแต่คนดี แม้แต่คนน้อยเดียว. สิ่ง
ที่เรารู้ว่า งาม, ใหญ่, หรือ ข้อดีตลอดชาติ ย่อมมี
แก่ผู้ประพฤตกรรม. ข้อนี้ หมายถึง ความว่า งาม ไม่ดี สำนึก
ผิดหรือผิดชนิดนี้, มีแต่ สำนึกผิด นี้ตั้งแต่แต่เริ่มทำ
ประพฤตกรรม มีแต่สิ่งนี้ ก็ดี.

เขา มีทา หู คุมูก ลิ่น กาย ไหว สำนักรับการฝึกหัด เพื่อให้
รู้จักสิ่งทั้งปวง อย่าง ถูกต้องตามที่เป็นจริง เพื่อมีชีวิตอยู่ดี
อย่างสงบสุข มิใช่มีทา หู คุมูก ลิ่น กาย ไหว สำนักรับไว้เป็น
สื่อ ให้เขาตกเป็นทาสของโรคคน โดนใจชั่วไม่พินิจ แผลเป็นที่
เป็นกันอยู่ โดยมากในโลกปัจจุบัน ซึ่งกำลังขาด ชะวาระ
เขามองข้ามโลกนอกตัวเขาไม่ได้ ก็จริง แต่เขาสามารถควบคุม
ทา หู คุมูก ลิ่น กาย ไหว ให้สัมพันธ์โลก แต่ในลักษณะนี้
จะไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่เขาได้ โดยอาศัยชะวาระ นั้นเอง. ที่
คุณในโลก ทำได้เช่นนั้น โลกนี้ก็เป็นโลกที่สงบงาม น่าอยู่
สบาย หรือเป็นโลกของพระศรีอารียเมตไตรย ขึ้นมาทันทีทันที
บัดนี้ เพราะเป็นโลกที่ ร่ม อบอุ่น ไปด้วย ชะวาระ.

ทางรอด ของโลก ปัจจุบันนี้ อยู่ที่ทางใต้ของไม้เท้าที่
คือ เดินไปทางของชะวาระ. การชด้อยให้ทุกคนได้เดินไปตาม
ทางชะวาระ ย่อมเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่หลวง และสูงส่ง. ขอให้ได้
การลดการพินิจนั้นลง ชะวาระ นั้นเองแหละที่ ^{อยู่} ละสรีระไว้ ประ
โยชน์เต็ม ตามความประสงค์ ทั้งแก่ผู้ทีละคน ล้วนไปแล้ว. และ
ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยทุกแง่ทุกมุมโลก. จักพบได้ ขออหุ
ไมหาหา อยู่ในที่นี้ด้วย เป็นอย่างยิ่ง.

พุทธทาส โอภาส

ไมกษพลาธาราม, เชียง

๑ มกราคม ๒๕๒๖

พบชีวิตจริง.

ท่านที่เป็นภิกษุราชนิกข ผู้ที่จะต้องลาสิกขาทั้งหลาย,

การบรรยายรูปแบบ มหาวิทยาลัยต่อทางสุนัข ๑๐
ชั่วโมง ของเราเป็นครั้งที่ ๙ ในวันนี้ ผมจะได้กล่าวโดยหัวข้อ
ว่า พบชีวิตจริง.

การบรรยายนี้ต้องเนื่องกับครั้งที่แล้วมา คือเรื่อง
ความสะอาด ความสว่าง และความสงบ; เมื่อจิตได้พบ
หรือมี ความสะอาด ความสว่าง ความสงบแล้วก็จะได้
พบชีวิตจริง. ที่นี้เราก็มารู้ถึงสิ่งที่เรียกว่า ชีวิตจริง
ต่อเนื่องกันไป.

คำบรรยายของท่านพุทธทาสภิกขุ ในชุดมหาวิทยาลัยฯ ๑๐ ชั่วโมง
ครั้งที่ ๙ วันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๒๓ เวลา ๙.๓๐ น.

ปัญหาเรื่องไม่มีตัวตน.

ชีวิตจริง นี้ เหนือกันอยู่กับปัญหาว่ามีตัวตน หรือ ไม่มีตัวตน. ถ้ามีตัวตนจริง มันก็มีชีวิตจริง; ถ้าไม่มีตัวตน มันก็ไม่ใช่วิจิตจริง. สิ่งที่ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ละก็คือ ไม่ใช่ชีวิตจริง. แล้วปัญหามันก็อยู่ที่ว่า มีตัวตน หรือไม่มีตัวตน เป็นปัญหาโลกแตก; แม้กระทั่งใน วงพุทธบริษัท. มันน่าหัวหรือบางทีก็น่าละอายด้วยซ้ำไป ที่ว่ายังเถียงกันอยู่จนบัดนี้ ว่ามีตัวตนหรือไม่มีตัวตน.

ทั้งนี้ก็เพราะเหตุหลายประการอยู่เหมือนกัน เช่นว่า ในพระพุทธานุชาต เองก็ตรัสทั้ง ๒ อย่าง คือ สัพเพ ธมมา อนตตา — สิ่งทั้งปวงมิใช่ตน. แล้วมีพระพุทธานุชาตว่า อตตาทิ อตตโน นาโอ — ตนเป็นที่พึ่งแก่ตน; มัน มีทั้ง ๒ ฝ่าย อย่างนี้ พุทธบริษัทจึงเถียงกัน เรื่องมีตัวตนหรือไม่มีตัวตน.

ความหมายของคำว่า ตัวตน มันก็กำกวม หรือมีความหมายกันคนละแบบคนละพวก, แล้วเป็นคำโบราณที่สุด. คำว่า ตัวตน นี้ เป็นคำโบราณ ของมนุษย์ ก่อนพุทธศาสนา; เขาก็ว่ามีตัวตน. แต่ความหมายของตัวตน

นั้นเปลี่ยนเรื่อย ยังเอาแน่นอนไม่ได้, แล้วในที่สุด ก็มา
มีตัวตนอย่างแท้จริงอย่างยิ่ง ที่เรียกว่า อาตมัน กัน ในศาสนา
ที่สำคัญที่สุดในประเทศอินเดีย แม้ในยุคพุทธกาล.

พระพุทธเจ้าไม่ทรงคัดค้านเรื่องมีตัวตน.

ที่นี้พระพุทธเจ้าท่านเกิดขึ้น ในหมู่คนที่เขาเชื่อว่า
มีตัวตน กันทุกคน. ท่านจะทำอย่างไร? ท่านจะไปหักหาญ
เขา โดยยกเลิกเขาโดยตรงก็คงทำไม่ได้, แล้วท่านก็
ไม่มีปฏิปทาอย่างนั้น. อย่างที่ผมเคยบอกแล้ว ถ้าเกิด
ข้อขัดแย้งกันขึ้น พระพุทธเจ้าท่านมีหลักว่า เราไม่ยอมรับ
เราไม่ปฏิเสธ เราบอกเขาว่า คุณว่าอย่างนั้นก็ถูกของคุณ;
แต่ฉันจะว่าให้ฟังตามเรื่องของฉัน คืออย่างนี้; แล้วก็
ไม่ต้องเถียงกัน ไม่ต้องทะเลาะกัน ผลัดกันว่าคนละที.

พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นมา ในหมู่คนที่ทุกคนเชื่อว่ามี
ตัวตน ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ท่านจะทำอย่างไร? ถ้าเรา
เข้าใจในข้อนี้ เราจะมองเห็นพระปริชาญาณอันสูงสุดของ
พระพุทธเจ้า.

เอา, ถ้ามีตัวตน ก็ต้องทำให้ดี ทำให้มีตัวตนที่ดี ก็จะทำอย่างนั้น ๆ. แต่ที่จริงนั้นไม่มีตัวตน; เพราะว่าแม้ตัวตนที่ดีที่สุดแล้วมันก็ยังไม่ดับทุกข์. ตัวคนที่ว่าดีที่สุด อย่างที่เขาว่ากันนั้น มันยังไม่ดับทุกข์สิ้นเชิง. ดับทุกข์สิ้นเชิงต่อเมื่อ ไม่มีความรู้สึกว่ามีตัวตน; นี่จึงเกิด อนัตตา — ไม่ใช่ตัวตนขึ้นมา.

อนัตตาแบบอื่นแบบอรรถพาล ก็เคยมีเหมือนกัน ก็มีอยู่แล้วเหมือนกัน; *นัตถิกทฤษฎี* — *ไม่มีตัวตน* ไม่มีอะไรเสียเลย นี่เขาจะเรียกว่า อนัตตาเหมือนกัน แต่ว่าเป็นอย่างอรรถพาล.

อนัตตาของพระพุทธเจ้า^{นี้} มันคล้ายกับอยู่ในระหว่างกลาง; ถ้าคิดว่ามีตัวตนมันก็มี; แล้วจะต้องทำอะไรก็ทำ. ทำให้ถูกต้อง, อย่าให้เป็นทุกข์ขึ้นมา. แต่ที่^{นี้} แทน^{นี้} สิ่ง^{นี้} ท่อง^{นี้} มิใช่^{นี้} ตัว^{นี้} ตน.

นี่ตัวตน หรือมิใช่ตัวตน มันมีปัญหาการาคาซึ่งมาจากเดี๋ยวนี้. ตัวพระบาลีเองก็มีทั้ง ๒ อย่าง. แล้วมันยังมีกำกวมถึงว่า *เรามีความเกิดเป็นธรรมดา มีความแก่เป็นธรรมดา มีความเจ็บเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเกิด ความ*

แก่ความเจ็บไปได้. ใช้คำว่า “ไม่ล่วงพ้นไปได้”; แล้ว
ทำไมมาตรัสคำสอนให้ปฏิบัติเพื่อให้อยู่เหนือเกิดเหนือ
แก่, พ้นเกิด พ้นแก่ พ้นเจ็บ พ้นตาย เป็นนิพพานเล่า?

นี่พระพุทฺธภาษิตมีทั้ง ๒ อย่าง อย่างนี้แหละ มัน
ทำความลำบากให้แก่ผู้ที่ไม่สามารถจะเข้าถึงความหมายอันแท้
จริง. สอนให้จับจ้อเวกษณ์อยู่ทุกวันว่า ไม่ล่วงพ้นความเกิด
ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ไปได้; แต่แล้วก็มาสอน
เรื่องนิพพาน ที่พ้นเกิด พ้นแก่ พ้นเจ็บ พ้นตาย.

เราต้องยอม, ยอมเพราะว่า ในพระบาลีก็มีทั้ง ๒
อย่าง แล้วเราจะทำอย่างไร? ถ้ามีตัวตนจะมีกันอย่างไร?
ถ้าไม่ใช่ตัวตน ไม่มีสิ่งที่เป็นตัวตน จะมีกันอย่างไร?
นี่จะต้องพูดกัน.

ชีวิตจริงต้องถึงตัวตนแท้ คือธรรมะ.

ที่นั่นผมจะพูดถึงชีวิตจริง จะต้องถึงสิ่งที่เป็นตัวตน
ชนิดที่แท้จริง จึงพูดกันถึงเรื่องนี้, แล้วก็พูดถัดมาจากเรื่อง
ความสะอาด ความสว่าง ความสงบ. ถ้าคุณมองเห็นได้
แล้วด้วยความเข้าใจ มันก็จะมองเห็นได้ต่อไปว่า ชีวิตที่

เข้าถึงความสะอาด ความสว่าง ความสงบ นั้น จะเป็นชีวิตจริง ก็มันไม่เป็นทุกซ์ได้, ยิ่งกว่านั้นจะไม่ตายด้วย, จะไม่มีใครตายด้วย.

ฉะนั้นต้องทบทวนความหมายของคำว่า สะอาด สว่าง สงบ เอามาเป็นเครื่องทำความเข้าใจเกี่ยวกับว่า ชีวิตจริง หรือชีวิตไม่จริง หรือชีวิตปลอม มันคือชีวิตไม่สะอาด ไม่สว่าง ไม่สงบ ซึ่งธรรมดามี ๆ กันอยู่. แต่เขาก็เรียกว่าชีวิต ชีวิตจริงเขาสงวนชีวิตนี้; แต่เราจะชี้ให้ดูว่าชีวิตยังไม่จริง เพราะยังสกปรก มีดมัว และเราร้อน. ที่นี้ทำให้มันสะอาด สว่าง สงบลงไป จึงจะเป็นชีวิตจริง; มันก็เลยเนื่องไปถึง เรื่องตัวตนหรือไม่ใช่ตัวตน พร้อมกันไปด้วย.

ที่นี้ผมอยากจะบัญญัติ เพื่อความเข้าใจกันง่าย ๆ เอาภาษาไทยเป็นหลัก ไม่เอาภาษาบาลีเป็นหลัก. ถ้ากิเลสเป็นตัว คือเป็น ตัวกู—ของกู; อย่างนี้ตัวที่ไม่จริง, เป็นตัวที่ไม่จริง; กิเลสเป็นตัว, ตัวที่ไม่จริง. ถ้าเอาธรรมะเป็นตัวธรรมะเป็นตนนี้; ^{๕๕}นี่คือตัวที่แท้จริง.

ถ้าเอากิเลสเป็นตัว อย่างที่เรามีกันอยู่ทุกคน; ตัวของเรา^{๕๕}คือความหมายมันของกิเลส กิเลสเป็นตัวก็ไม่ใช่ตัว

จริง. ถ้าธรรมะเป็นตัวก็เป็นตัวจริง แต่จะยกเรียกเสียว่า
เป็นตน นี่จึงต้องเป็นเรื่องของภาษาไทย. ภาษาบาลีมีแต่
คำเดียวคือ *อตุตา* แปลว่า *ตัว* ก็ได้, แปลว่า *ตน* ก็ได้ เอา
ภาษาไทยมา ฟังแล้วมีความหมายแตกแยกกัน : เป็นตัว
คือ เป็นตัวกู — ของกู.

“เอากิเลสเป็นตัว, เอาธรรมะเป็นตน.” สอง
ประโยคนั้นจำไว้ให้คิดจะรับประกันได้ ว่ามันต่างกัน กิเลส
เป็นตัว ธรรมะก็เป็นตน. แต่ภาษาบาลีไม่มีคำที่แยกกัน
อย่างนี้ ใช้คำเดียวกันเสีย ก็ต้องพูดว่าคนที่แท้จริง กับคน
ที่ไม่แท้จริง. ตัวนี้เป็นตัวที่ไม่แท้จริง เป็นตนที่ไม่แท้
จริง. ถ้าจะให้ถือว่าตนเป็นตนที่แท้จริงก็ไม่ได้ เพราะมี
พระบาลีว่า *สพเพ ธมฺมา อนตุตา* — *สิ่งทั้งหลายทั้งปวง
มิใช่อดีตตามิใช่ตน*; ก็เป็นอันว่า สิ่งที่เรายึดถือกัน ยึดมั่น
ถือมั่นพัวพันอะไรนั้นก็เรียกว่ามันเป็นสิ่ง *มิใช่ตัวตนอันแท้*
จริง.

ที่นี้พระบาลีว่า *อตุตา* หิ *อตุตโน* *นาโต* — *ตนเป็นที่พึ่งของตน* ก็มี *อตุตที่ปา* *อตุตสธมา* — *เธองมีตนเป็นที่พึ่ง*
ประทีป มีตนเป็นสรณะเกิด. ท่านตรัสว่า ให้มีอดีต

เป็นที่พึง มีอิตตาเป็นสรณะเกิด; แล้วครัสขยาย
ความออกไปว่า ธมฺมที่ปา ธมฺมสรณา —นั่นคือมีธรรมะ
เป็นที่ป มีธรรมะเป็นสรณะ.

นี่เราอาศัยยืนยันได้ เพราะท่านตรัสต่อเนื่องกันไป
เลย อุตฺตที่ปา อุตฺตสรณา —มีตนเป็นที่พึง, ธมฺมที่ปา
ธมฺมสรณา อนนฺตสรณา —มีธรรมะเป็นสรณะเกิด มี
ธรรมะเป็นที่พึงเกิด อย่ามีสิ่งอื่นเป็นสรณะเลย.

นี่เอาธรรมะเข้ามาแทนคำว่า ตน; เมื่อพูดว่า
อุตฺตที่ปา —มีตนเป็นที่ปก็คือ ธมฺมที่ปา —มีธรรมะ
เป็นที่ป; ฉะนั้นก็ตรัสว่า อุตฺตสรณา ก็หมายความว่า
ความว่า ธมฺมสรณา —มีตนเป็นสรณะนั้น ก็คือมี
ธรรมะเป็นสรณะ. ในพระบาลีนี้เราเห็นได้ชัดว่า พระองค์
ทรงมุ่งหมายว่า ให้เอาธรรมะนั้นเป็นตน. ฉะนั้น ผม
จึงจัดรูปประโยคให้ฟังง่ายว่า เอกิเลสเป็นตัวใช้ไม่ได้;
เอาธรรมะเป็นตนนี้ใช้ได้. แต่ไม่ใช่คนที่เราจะยึดถือ
เอามาเป็นตัวตนของเรา เป็นตัวเราเป็นตัวตนของเรา คง
เป็นตัวตนของธรรมะ แต่เอามาเป็นที่พึ่งได้. นี่ก็แยก
กันได้อย่างนี้.

เอากิเลสเป็นตัว เอาธรรมะเป็นตน; ถ้าใช้
 ทำให้ถูกอยู่อย่างนี้อย่าไปเปลี่ยนมัน แล้วก็เข้าใจได้ตลอด
 ไป. เพราะว่าคำว่า ตัว นี้เราหมายความว่า ฌายา ที่เป็น
 ตัวกู—ของกู, ไม่ใช่ของจริง; ถ้า ตน ละก็ ธรรมะ
 โน้นมัน เป็นตนจริง, ตนแน่นอน, ตนของธรรมะ; ไม่
 ใช่ตัวของเรานะ เป็นของธรรมเอามาเป็นที่พึ่งได้. ฉะนั้น
 ชีวิตจริงมันต้องมีตนของธรรมะ; ชีวิตปลอม มันก็เอา
 ตัวกู—ของกู นี้เป็นตัวตน.

ชีวิตจริงต้องเข้าถึงความสะอาด, สว่าง, สงบ.

ที่นี้ ชีวิตจริง, เอ้า, พูดถึงคำว่า ชีวิตจริง. ชีวิต
 จริง คือชีวิตที่ได้เข้าถึงความสะอาด ความสว่าง และ
 ความสงบ. ถ้ายังไม่เข้าถึงนั้น ชีวิตนั้นยังเป็นฌายา ยัง
 หลอกลวง ยังเหลวไหลแคว้งคว้าง; ต่อเมื่อใดชีวิตหรือ
 จิตก็ได้ จิตแห่งชีวิตนั้น มีภาวะสะอาด สว่าง สงบ
 เหมือนที่พูดกันโดยละเอียดแล้วในการบรรยายครั้งที่แล้วมานี้
 เมื่อนั้น เป็นชีวิตจริง. เราจึงพูดว่า ชีวิตจริง คือชีวิต
 ที่ถึง ภาวะสะอาด สว่าง สงบ.

ชีวิตจริง คือชีวิตที่เข้าถึงตัวตนอันแท้จริงที่กำลัง
 พุค, ชีวิตที่เข้าถึงตัวตนอันแท้จริงเป็นชีวิตจริง. ตัว
 ตนของธรรมะ; เอาตัวตนของธรรมะมาสัมพันธ์กับชีวิต.
 ชีวิตจะเข้าถึงตัวตนอันแท้จริง ก็เป็นชีวิตที่จริง ที่เป็น
 ที่พึงได้ เป็นที่น่าพอใจ.

ชีวิตจริง ได้แก่ชีวิตที่รับเอาธรรมะเข้ามาเป็น
 ตน; ไม่เอากิเลสเป็นตน. เอากิเลสเป็นตน ก็คือเอา
 อุปาทาน ที่เป็นตอนหนึ่งของปฏิจาสมุปบาท ซึ่งอธิบายมา
 แล้วในครั้งก่อน. กระแสแห่งปฏิจาสมุปบาทที่มีการสัมผัส มี
 เวทนา มีคัมภีระ มีอุปาทาน เอาอะไรเป็นตัวเป็นตน เป็น
 ของตน ที่ตรงนั้นแหละ; ตัวตนนั้นก็เรียกว่าตัวตนของ
 กิเลส คือมันไม่จริง เพราะมันปรุงขึ้นมาจากอวิชชา. ชีวิต
 จริงนั้นเอาธรรมะเป็นตน; ไม่ใช่เอากิเลสเป็นตน ก็
 หมายความว่าอย่างนี้. กิเลสจะเป็นได้อย่างมากก็เป็น
 ตัวกู—ของกู, กิเลสจะเป็นได้อย่างมากเพียงเท่านั้น. ตัวกู
 —ของกู ที่เอามาพูดถึงกันอยู่นี้ น่ากลัวนะ.

ถ้าว่า ตัวตนจริง ต้องไปเอาที่ธรรมะ แล้วธรรมะ
 อะไร ก็ต้องพูดกันอีกทีหนึ่ง. แต่เดี๋ยวนี้จะเอา ธรรมะที่

มีผลเป็นความสะอาด สว่าง สงบ หรือจะว่าเป็นธรรมะ
กลาง ของธรรมะเอง ของธรรมชาติของธรรมะเอง เช่น
กฎของธรรมชาติ หรือพระธรรมในฐานะที่เป็นกฎของ
ธรรมชาตินี้ก็ได้นี้ เป็นตนของธรรมะ; ตนของธรรมชาติ.

เราจะต้องพิจารณาว่า อะไรเป็นตน อะไรมิใช่ตน
กันให้ชัดเจน เพื่อจะมีชีวิตจริง ก็ต้องรู้ตัวตนจริง และ
ตัวตนปลอม.

ตัวตนไม่จริงรู้จักได้เพราะเป็นทุกข์.

ที่นี้พูดถึงตัวตนปลอม ตัวตนไม่จริง กันก่อน.
ตัวตนไม่จริง ก็คือตัวตนปลอม, ตัวตนที่เป็นอุปาทาน อัน
เกิดมาจากตัณหา ในกระแสแห่งปฏิจสมุปบาท; นี้ตัวตน
ไม่จริง รู้ได้ว่า ตัวตนชนิดนี้มันร้อน หนัก และเป็น
ทุกข์. เราไปเอาอะไรเป็นตัวตนเข้า แล้วมันร้อนแล้วมัน
หนัก แล้วมันเป็นทุกข์. นี้รู้เถอะว่า ตัวตนนี้ไม่จริงแล้ว
รู้จักมันให้ทุกข์คราว. เมื่อไรเราร้อน, ร้อนใจ, เมื่อไรเรา
หนักใจ, เมื่อไรเราเป็นทุกข์, หรือมีอาการที่ไม่พึง
ปรารถนาอย่างอื่น; ให้รู้เถอะว่าเราได้เอาตัวตนที่ไม่จริง
เข้าแล้ว.

เราจะต้องรู้จักตัวตนที่ไม่จริง ว่ามันเกิด
อย่างไร? อะไรเป็นต้นเหตุแห่งการเกิด? ก็เรื่อง
ปฏิจาสมุปบาทที่พูดมาแล้ว : มีสัมผัสด้วยความโง่ มี
เวทนาด้วยความโง่ มีตัณหา มีอุปาทาน; นี่คือการ
เกิดแห่งตัวตนที่ไม่จริง, ตัวตนปลอม คือตัวตนแห่ง
อุปาทาน.

ที่นี้ แตนเกิด ของตัวตนที่ไม่แท้จริงมันเกิด ที่
ไหน? มันเกิดที่เบญจขันธ์ อันประกอบอยู่ด้วยอุปาทาน
ขันธ์ ๕ แต่ละอย่าง, หรือทั้ง ๕ อย่างที่เข้าไปยึดถือด้วยความ
โง่เขลา ว่าเป็นตัวเป็นตน มันก็เกิดที่ขันธ์ ๕ ที่มีความ
ยึดถือ :—

บางคราวเรา *ยึดถือร่างกาย* เป็นตัวเรา เพราะว่า
มันกำลังทำหน้าที่ทางกาย. บางทีกำลังอร่อยด้วยเวทนา
ก็ *เอาเวทนาเป็นตัวเรา*; บางทีเอาสัญญาความมันหมาย
เป็นตัวเรา เพราะเรากำลังสำคัญมันหมายอะไรได้ด้วยสัญญา
ว่า *สัญญาเป็นตัวเรา*; บางคราวเราก็ *เอาสังขาร* คือ *คิดนึก*
ได้ บางทีมันคิดนึกได้ มันควรจะ *เป็นตัวเรา*. นี่ปรัชญา
ตะวันตกมันก็มี ที่ว่า *ฉันคิด ดังนั้นฉันมี ปรัชญาของคนที่มี*

ชื่อเสียง ชื่อ เตคาท (Descartes)*. ฉะนั้นเลยคิดว่า บางทีเราก็ก้าววิญญาน ทางตา ทางหู ฯลฯ เพราะมันเห็นอะไรได้ ฟังอะไรได้ จมอะไรได้ ฯลฯ เอาอันนั้นแหละเป็นตัวตน; อย่างนี้คือ **ก้าววิญญานเป็นตัวตน**.

ฉะนั้น จึงบางคราวเอารูปเป็นตัวตน บางคราวเอาเวทนาเป็นตัวตน บางคราวเอาสัญญาเป็นตัวตน บางคราวเอาสังขารเป็นตัวตน บางคราวก้าววิญญานเป็นตัวตน. นี่ก็คือตัวตนไม่จริงเหมือนกัน, ตัวตนปลอม เกิดที่เบญจขันธ์อันมีความยึดมั่น.

ตัวตนไม่จริง คือตัวตนที่มาจาก สัสสตทิวฐิ.

สัสสตทิวฐิ—ทิวฐิวามีตัวตนอันเที่ยง มาแต่โบราณกาลก่อนพุทธกาลโน้น. ตัวตนในสัสสตทิวฐิ ในลัทธิที่เป็นสัสสตทิวฐินี้ ก็เป็นตัวตนไม่จริงหรือปลอม; เพราะมันเกิดมาจากทิวฐินั้น, ทิวฐินั้นทำให้เกิดเชื่อเกิดถือ ว่ามีตัวตน. ฉะนั้น ตัวตนของลัทธิสัสสตทิวฐิ จึงเป็นตัวตนที่ไม่จริง. และเป็นตัวตนปลอม.

เดี๋ยวนี้เราก็มี ในประเทศไทยเรา ก็ได้รับลัทธิอันนี้มาจากอินเดีย, ชาวอินเดียมาสอนให้ คำโบราณ ๆ

*ชื่อ นักปราชญ์ฝรั่งเศส

เรียกว่า เจตภูต, เจตภูตเข้าออกจากร่างกายนี้ พอตายลง
เจตภูตก็ออกไปหาที่เกิดใหม่ อยู่จนกว่าจะตายอีก ก็ไปหาที่
เกิดใหม่. เจตภูตนี้เป็นตัวตนในลัทธินี้.

หรือ บางทีก็เรียกว่า วิญญาณ ในความหมายของ
ลัทธินั้น; *ไม่ใช่วิญญาณในความหมายของลัทธิพุทธ-
ศาสนา.* วิญญาณเข้าร่าง วิญญาณออกจากร่าง วิญญาณ
ไปหาร่างใหม่ ก็คือเจตภูตนั้นที่ว่านั้น. *บางที่ใช้คำว่า ชีโว,
อิตตา* ก็มี; แต่ความเดียวกับเจตภูตที่เข้าออกจากร่างกาย.

แต่โดยมากที่ชาวบ้านรู้จัก และพูดกันอยู่ ใช้คำว่า
เจตภูต คุณไปคุยกับคนโบราณ ๆ *ซิ เขามีลัทธิที่ว่ามีเจตภูต;*
นั่นนะตัวตนที่ไม่จริง, ตัวตนในลัทธิสัสตทิกฎูรี ที่มีอยู่
ก่อนพุทธกาลก็ยังมีกันถืออยู่ เชื่ออยู่ เป็นพื้นฐานชาวบ้าน
ในระดับทั่วไป, ไม่ใช่ผู้รู้ ไม่ใช่พุทธศาสนา, หรือผู้รู้.

เพราะว่ามัน เป็นลัทธิที่เกิดขึ้นมาแต่แรก เริ่มเดิมที
ฝังแน่นไปในจิตใจของคนทุกคน; มันเป็นเรื่องที่เขายึดถือ
มันได้ ยึดถือได้ตามความรู้ของเขา แล้วมีหลักมีฐาน, แล้ว
ยังมีประโยชน์ในทางศีลธรรม ที่เชื่อว่ามีตัวเรา มีเจตภูต.
ตัวเราเวียนว่ายตายเกิดขึ้น นี้เราต้องทำดี; ถ้าไม่เชื่อ

ว่ามีมันก็ไม่ทำดี, เชื่อว่ามีก็ขยันทำดี, เพราะเราต้องไปเกิด
อีกมากมาย. ฉะนั้นประชาชนจึงรีบไว้อึดถือไว้ ตัวตนนี้,
ตัวตนของสัสสตทิฏฐิ.

แล้วโดยธรรมชาติมันก็มีตัวตนจะรู้สึกได้เอง เต็ก ๆ
เกิดมามันไม่ได้มีความรู้มาจากในท้อง; แต่พอเกิดออกมา
แล้ว มันมีสิ่งแวดล้อมให้เกิดความรู้สึกว่ามีตัวตน, มีของ
เรา. อะไร ๆ ก็ของเรา แล้วเรามี. เพราะฉะนั้นก็ต้อง
มีตัวตนและมีของตัวตน เต็ก ๆ จะรู้สึกได้เอง. เราก็นึกถึง
ตัวเราสิ เมื่อเล็ก ๆ อยู่เรามีความรู้สึกในเรื่องนี้เกิดขึ้นอย่างไร
เป็นมาอย่างไร.

นี่เรียกว่า ตัวตนที่สำคัญเอาเอง ตามธรรมชาติ
ของมนุษย์ ที่มีความรู้สึก ก็เริ่มมีตัวตนชนิดนี้มาตั้งแต่
อ่อนแต่ออก เรื่อยมา ๆ จนบัดนี้. สิ่งต่าง ๆ มันก็ยัง
แวดล้อมให้เรา รู้สึกเป็นตัวตนยืนโรงอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่ง
ตายก็ได้. เรารักตัวเรา เราเห็นแก่ตัวเรา เราอุทิศ
เล่าเรียน เราทำอาชีพ เพื่อตัวตนของเรา ตามความรู้สึก
ของเราทั้งนั้นแหละ ทั้งหมดนี้เราจะเรียกว่า ตัวตนที่
ไม่จริง.

ตัวตนที่แท้จริงเป็นตัวตนของธรรม.

เอ้า, ^{๕๕๕}ทีนี้ก็มาพูดถึงตรงกันข้าม ก็คือ ตัวตนที่จริง ก็ต้องว่าตัวตนของธรรม ที่ว่า *ธมฺมทีปํ ธมฺมสรา* คู่กับ *อตุตทีปํ อตุตสรา* นี้ต้องเป็นตัวตนของธรรม; ไม่ใช่ตัวตนที่เป็น ตัวกู - ของกู.

ตัวตนของธรรมนั้น เราไม่อาจจะเอามาเป็น ตัวเรา หรือเป็นของเรา. มันเป็นธรรมอยู่อย่างนั้นแหละ; มันเป็นตัวตนของธรรมอยู่อย่างนั้น. เราเข้าไปถึงตัวตนชนิดนั้นเถอะ มันจะช่วยขจัดความทุกข์ออกไปหมดเป็นที่พึงได้, เพราะเป็นตัวตนของธรรม ที่เราอาจจะเอามาเป็นที่พึ่งแห่งตัวตนของกู. เตี้ยวันเรามีตัวตนของกูของกิเลส แล้วเป็นทุกข์ เราจะทำลายความทุกข์นั้นก็ไปเอาตัวตนของธรรมมา, ที่เรียกว่า *ธรรมะเป็นที่พึ่ง ธรรมะเป็นสรณะ*.

เอาตัวตนจริงเข้ามา ตัวตนปลอมตัวนั้นก็สลายไปเอง ดังบทว่า *อตุตทีปํ อตุตสรา - มีตนเป็นที่ป มีตนเป็นสรณะ*, นั่นคือ *ธมฺมทีปํ ธมฺมสรา - คือมีธรรมเป็นที่ป มีธรรมะเป็นสรณะ*. เอาสิ่งที่เรียกว่าธรรม

มาแทนที่ สิ่งที่เราเรียกว่าอัคตาเสียแล้ว ฉะนั้น ตัวตนชนิดนี้
ที่เป็นธรรมชาติ ก็หมายถึงว่าเป็น อสังขตธรรม.

ศึกษาเรื่องสังขตะกับอสังขตะให้เข้าใจ.

สังขตธรรม อสังขตธรรม คู่กันก็ควรจำไว้. ถ้า
สิ่งนั้นมีเหตุปัจจัยปรุงแต่งขึ้นมา แล้ว เรียกว่า สังขตธรรม
หมดเลย. ถ้าสิ่งนั้นไม่ต้องมีเหตุปัจจัยปรุงแต่ง เป็นอยู่เอง
โดยธรรมชาติ สิ่งนั้น เป็นอสังขตธรรม. สังขตธรรม
— สิ่งที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมา, อสังขตธรรม — สิ่งที่ไม่ได้มีอะไร
ปรุงแต่งขึ้นมา.

ที่นี้ โดยสติปัญญาของเรา คุณทุกคนทุกองค์นี้
ลองสอคล้องดู จะพบแต่สิ่งที่มีเหตุปัจจัยปรุงแต่งทั้งนั้น ;
สิ่งที่ไม่มีความปรุงแต่งมันลึกมันยาก กว่าที่เราจะมอง
เห็นได้ง่ายๆ มันต้องศึกษา.

เดี๋ยวนี้ รูปธรรม นามธรรม กิริยาอาการอะไร
ก็ดี ล้วนแต่เป็นสังขตธรรมมีเหตุปัจจัยปรุงแต่ง. รูป-
ธรรม มีดวงอาทิตย์เป็นที่เกิด เป็นต้นต่อที่มา ออกมาเป็น
โลกนั้นโลกนี้ คาวนั้นคาวนี้ เป็นฟ้า เป็นดิน เป็นไฟ เป็น

ลม เป็นต้นไม้ เป็นสัตว์ เป็นคน ทั้งหมดคนมีปัจจัยปรุง
แต่ง, ปรุงแต่งกันมา ทอยยกันมา; เหมือนว่าเป็นเหตุ
แล้วเป็นผล, — เป็นเหตุแล้วเป็นผล — เป็นเหตุแล้วเป็นผล;
นั่นแหละคือปรุงแต่ง. สิ่งนั้นรวมตัวเรา ชีวิตตัวเราอยู่
ด้วย เราก็กินได้ง่าย.

ที่สิ่งที่มีมันตรงกันข้าม เรียกว่า อสังขตะ. สิ่งแรก
ที่สุดอยากจะระบุไปยัง กฎของธรรมชาติ, กฎธรรมชาติมี
อำนาจอยู่เหนือสิ่งทั้งปวง. ใครไปปรุงแต่งไม่ได้ ดังนั้น
กฎธรรมชาติจึงไม่รู้จักเปลี่ยนแปลง ไม่รู้จักเกิด ไม่รู้จักดับ;
มันเป็นกฎธรรมชาติอนันตกาล ไม่มีอะไรปรุงแต่ง มีอยู่โดย
ไม่ต้องมีความมี เหมือนกับสิ่งที่มีความมี. สิ่งเหล่านี้มี
ความมี ที่เรียกว่า ภพ, ภพ ภพ เป็นความมีความเป็น
อย่างนั้นอย่างนี้, มีความมีอย่างนั้นจึงมีอยู่. ส่วน อสังขตะ
นั้นไม่ต้องมีภพ; แต่มันมีของมันได้ มันจึงประหลาด
ที่จะต้องศึกษากันให้ถี่ ๆ อสังขตะนี้.

นิพพานก็รวมอยู่ในอสังขตะนี้; ธรรมชาติ
นิพพาน, เป็นองค์นิพพาน, เป็นตัวนิพพาน, เป็นตน
ของนิพพานนั้น, นั่นคือธรรมะที่เป็นตน; แล้วเป็น

อสังขตะ ไม่มีอะไรไปปรุงแต่งได้, ก็คือไม่มีอะไรไปเปลี่ยนแปลงได้ เราสร้างขึ้นไม่ได้.

อย่าเข้าใจว่าทำให้พระนิพพานเกิดขึ้น เหมือนที่พูดผิด ๆ. ประโยคที่พูดว่า ทำพระนิพพานให้เกิดขึ้น นั้นมันผิด; แต่ว่าถ้าว่า ทำพระนิพพานให้ปรากฏแก่จิตละก็ได้; เพราะเราไม่ได้สร้างนิพพานขึ้นมา. นิพพานมีอยู่แล้ว แต่ทำให้ปรากฏแก่ความรู้สึกของเรา, วิญญาณของเราอาจจะรู้สึกต่อพระนิพพานได้ โดยรู้สึกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ. นี่นิพพานเป็นอสังขตะ เป็นตัวตนของนิพพาน เป็นตัวตนของธรรม นี่จะเป็นตัวตนจริง.

เราไม่อาจจะหมายมั่นอสังขตะ ให้เป็นตัวตนของเรา หรือของใคร; เมื่อเราไม่หมายมั่นอะไร ให้เป็นตัวตนของเรา หรือของใครนั้น เราจะถึงสิ่งที่มันเป็นอสังขตะ. พอหมายมั่นแล้วมันก็เป็นเรื่องปรุงแต่งแล้ว, ไม่อาจจะเข้าถึงอสังขตะ. จิตที่ยึดมั่นถือมั่นอะไรอยู่ ไม่อาจจะเข้าถึงสิ่งที่ เป็นอสังขตะ ฉะนั้นจึงตรงกันข้ามไปหมด.

สังขตะ มีโดยมีความมี มีภพ. อสังขตะ ตั้งอยู่โดย ไม่ต้องมีความมี, ก็ไม่เหมือนสิ่งทั้งหลาย; แต่จะ

เรียกว่า ไม่มีก็ไม่ได้ มันก็มีอยู่; แต่ไม่ต้องมีโดยมีความมี
เหมือนสังขตธรรมทั้งหลาย.

ดังนั้น ที่เป็นอสังขตะจึงเป็นนิรันดร มีอยู่ตลอด
กาล เพราะใครทำอะไรมันไม่ได้; มันไม่เปลี่ยนแปลง
จึงเป็นนิรันดร, ไม่มีอาการที่เรียกว่า เกิดขึ้น — ตั้งอยู่ — ตับ
ไป, เกิดขึ้น — ตั้งอยู่ — ตับไป, ไม่มีอาการอย่างนี้; สิ่งนี้
เรียกว่านิรันดร.

เมื่อนิรันดร ก็คือ *ไม่ตาย* ให้ชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า
อมตธรรม - *สิ่งที่ไม่ตาย* มีอยู่ได้โดยไม่ต้องมีการมี, โดย
ไม่ต้องมีการมี, ไม่มีอาการแห่งการมี เพราะไม่มีเกิดขึ้น — ตั้ง
อยู่ — ตับไป.

ดังนั้น ในสิ่งที่ เป็นอสังขตะ หรือ นิรันดร นี้ จึง
ไม่มีอดีต ปัจจุบัน และอนาคต, คือไม่ขึ้นอยู่กับเวลา.
ถ้ามันขึ้นอยู่กับเวลา มันก็ต้องเป็นสังขตะ, คือเวลามัน
เปลี่ยนแปลง, มันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง. ที่นั่นเมื่อ
ไม่ขึ้นอยู่กับเวลา จึงได้ไม่เปลี่ยนแปลง; ดังนั้น จึง
ไม่มีอดีต ไม่มีปัจจุบัน ไม่มีอนาคต สำหรับสิ่งนิรันดร
คือ อสังขตะ.

นี่คือตนจริง ตนธรรมะ; ไม่ใช่ ตัวกู—ของกู ซึ่ง
ไม่จริง ซึ่งเป็น สังขตะปรุงแต่งด้วยความโง่ เกิดขึ้นมาจาก
ความโง่; เกิดขึ้น - ตั้งอยู่ - ดับไป เปลี่ยนแปลงอยู่
เรื่อย. ไปเอาเข้าแล้วก็ร้อน หรือหนัก หรือเป็นทุกข์,
จึงสรุปเรียกว่า ตัวตนที่ไม่จริง คือเป็นตัวกูเท่านั้น, ตัวกู
ที่มายา สร้างขึ้นมาด้วยอวิชชาอุปาทาน. นี่ตัวตนจริง
มันตรงกันข้าม; เข้าถึงตัวตนจริงได้ รู้สึกได้.

จิตเข้าถึงธรรมจะพบนิพพานซึ่งเป็นตัวตนจริง.

อย่าไปคิดว่าเราสร้างมันขึ้นมา; แต่เมื่อปฏิบัติดี
แล้วจิตนี้เข้าถึงความสะอาด ความสว่าง ความสงบ แล้วจะ
พบกับตัวตนจริงนิรันดร ซึ่งเป็นความไม่ตาย. ฉะนั้นอีก
โถงหนึ่งในอดีตเขาจึงใช้คำว่า อมฤตธรรม; ทุกคน
เลย ต้องการอมฤตธรรม ทั้งที่ไม่รู้ว่าอะไรก็ต้องการ.
เหมือนกับพวกเราชาวไทย ชาวพุทธนี้ ล้วนแต่ต้องการ
นิพพาน ทั้งที่ไม่รู้ว่าอะไร, ต้องการนิพพานทั้งที่ไม่รู้ว่า
อะไร.

ผมเคยถามดู; ต้องการนิพพาน เพราะเคย
 ได้ยินคำนี้กันมาแล้วทั้งนั้น. ต้องการนิพพาน แต่ใจของ
 เขา^{นั้น} สำคัญมันหมายความว่านิพพาน^{นี้} ได้อะไรเออร์
 อร่อยสนุกสนาน ยิ่งกว่าที่เขา^{มี} ๆ กันอยู่; นั่นเขาตีความ
 หมายนิพพานอย่าง^{นั้น} เขาจึงต้องการนิพพาน. พอเรา
 บอกเขาว่าไม่มีตัวตน วางจากทุกสิ่ง ไม่มียึดถืออะไร ไม่มีดี
 ไม่มีร้าย วางเปล่า เอาไหม? สั้นหัวเลย, สั้นหัวไม่เอา
 นิพพาน. แล้วเมื่อตะ^{กัน}บอกว่าเอานิพพาน, ต้องการ
 นิพพาน. นิพพานตามความหมายของเขา, เขาก็ต้องการ.
 พอเราบอกถึงความเป็นอมตะ เป็นนิรันดร อย่าง^{นั้น}อย่าง^{นี้}
 เลยสั้นหัว. ในอินเดียก็เหมือนกันละ สมัยโน้นเขาก็
 ต้องการอมฤตธรรม ทั้งที่^{ก็}ไม่รู้ว่าจะไร.

นี่ก็แปลว่าเราก็คือ ต้องการตัวตน ตามความรู้สึก
 ของเรา^{ทั้งนั้น}. เราอยากให้ตัวตนสนุกสนานเออร์อร่อย
 ยิ่งกว่าที่เป็นอยู่^{ที่นี้}, ก็ต้องการนิพพานในความหมาย^{นั้น};
 นิพพานไม่ใช่เป็นอย่าง^{นั้น} นิพพานเป็นตัวตนที่แท้จริง
 จะไม่อำนวยความสะดวกของกิเลส^{นั้น}ได้.

นี่เรียกว่า ตัวตนจริง เป็นตัวตนของธรรม เอา
มาเป็นที่พึ่งให้ตัวตน^{นี้}ได้ เป็นอสังขตะ เช่นกฎของธรรม-
ชาติ หรือพระนิพพาน; ไม่อาจจะหมายมั่นให้ไปเป็นตัว
ตนของใคร. เมื่อ ไม่หมายมั่นเป็นตัวตนอะไรของใคร
จึงจะเข้าถึงอสังขตะ และเป็นนิรันดร, ไม่ตาย ไม่มีอดีต
ปัจจุบัน หรืออนาคต สำหรับสิ่ง^{นี้}.

นี่เราก็พูดถึงตัวตนไม่จริง และตัวตนจริงมาแล้วนะ
ที่จะต้องพูดต่อไปก็คือ ชีวิตจริง หรือชีวิตไม่จริง. ถ้าได้
ตัวตนจริงมาก็เป็นชีวิตจริง; ถ้าได้ตัวตนปลอมมาก็เป็น
ชีวิตไม่จริง.

ลักษณะชีวิตที่ไม่จริง.

เอา, ชีวิตไม่จริงเป็นอย่างไร? มันก็คือ ชีวิตตาม
ความรู้สึกของบุคคล. คำว่า ชีวิต^{นี้} เขามีความหมายว่า
เป็นอยู่, เป็นอยู่ คือไม่ตาย. เขากลับตาย เขาต้องการ
เป็นอยู่ ก็ต้องการชีวิต; แต่ว่าเป็นความหมายต่ำมาก
ตามความรู้สึกของบุคคล. ชีวิตตามความรู้สึกของบุคคล
ที่เกิดมาจากความกลัวตาย อยากจะอยู่ ไม่อยากจะตาย.
นี่ชีวิตตามความรู้สึกของบุคคล.

ถ้าละเอียดขึ้นไปอีกนิด ก็ชีวิตตามกระแสแห่ง
 ปฏิจักษ์มูบปาบท ที่พูดมาแล้วว่า เกิดผัสสะโง่ เวทนาโง่
 ตัณหาโง่ อูปาทานโง่ ก็ถือว่ามีตัวตน เป็นชีวิตตามแบบ
 ของปฏิจักษ์มูบปาบทระยะหนึ่งเท่านั้น เกิดมาจากอูปาทาน.

ที่นี้ ชีวิตไม่จริงมากที่สุด ที่ไม่จริงมากที่สุด คือ
 ชีวิตวัตถุ. เราดูต้นไม้ต้นไม้มีชีวิต ลูกเบ๊ตลูกโก่มีชีวิต
 หรือในวัตถุสัตว์เซลล์เดียวก็มีชีวิต คือชีวิตตามค่านิยม
 ในวิชาชีววิทยา Biology บัญญัติชีวิตว่า ความที่ยังสดอยู่ได้
 ของ protoplasm ซึ่งเป็นเนื้อในของเซลล์เซลล์หนึ่ง, ในเซลล์
 เซลล์หนึ่งยังสดอยู่ protoplasm ยังสดอยู่ นั่นคือชีวิต.

ควรจะพูดว่า นั่นคือฐาน รากฐานของชีวิตฝ่าย
 วัตถุ เขาก็เรียกว่าชีวิตเหมือนกัน ภาษาไทยก็เรียกว่าชีวิต;
 มันเลยปนกันใหญ่ กำกวมกันใหญ่. ชีวิตในแง่ชีววิทยานั้น
 ยังเป็นชีวิตไม่จริง ชีวิตชั่วขณะ ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงเหมือน
 กบวิ้ง.

ที่นี้ แม้ชีวิตที่มีใช้วัตถุ ชีวิตตามความหมายของ
 บุคคลในทางนามธรรม มันก็เป็นชีวิตที่ยึดถือ ด้วยอวิชชา

อุปาทาน. ชีวิตนามธรรมตามความหมายของบุุคคล
นี้ก็ไม่ใช่จริง, ไม่ใช่ชีวิตจริง.

ทีนี้เราจะให้สังเกตง่าย ชีวิตชนิดที่มีแล้วรู้สึก
หนัก รู้สึกร้อน รู้สึกเป็นทุกข์นะ นั่นชีวิตไม่จริง.
เด็ก ๆ ก็พอจะสังเกตได้ว่า ชีวิตไหนมีเข้าแล้วหนักอึ้งด้วย
ความยึดถือ ร้อนด้วยกิเลส เป็นทุกข์ทรมาน นั่นชีวิตไม่
จริง, เป็นชีวิตที่ยังไม่เข้าถึงตัวตนจริง. ที่พูดมาแล้ว ชีวิต
ไหนยังไม่เข้าถึงตัวตนจริง ชีวิตนั้นไม่จริง.

ถ้าเข้าถึงตัวตนจริง, อสังขตะจริง เกิดผลเป็น
ความสะอาด สว่าง สงบ ออกมา นี่เป็นชีวิตจริง.
แล้วในตัวตนของธรรม ชีวิตไหนเข้าถึงแล้ว; ชีวิตนั้นจะ
เข้าถึงของจริง. ชีวิตนั้นก็พลอยได้รับความจริง คือ
ไม่ต้องเป็นทุกข์, คือไม่ต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไปด้วย;
เพราะมันเห็นความไม่ได้มีตน มีแต่จิตที่บริสุทธิ์.

ฉะนั้น คุณก็จับใจความเองว่า จิตที่บริสุทธิ์เท่า
นั้น ที่จะเข้าไปถึงความ เป็นชีวิตจริง. จิตที่อบรมดี
แล้ว จนเข้าถึงความสะอาด สว่าง สงบ จึงจะเป็นชีวิต
จริงได้; มันไม่เป็นทุกข์ ไม่ร้อน ไม่อะไร; แม้มัน

จะเกิดขึ้น — ตั้งอยู่ — ดับไป ตามแบบของชีวิตนั้น มันก็
 ไม่มีความทุกข์, แล้วมันไม่ได้ถือว่าเป็นตัวตน. ชีวิตจริง
 เลยกลายเป็นชีวิตที่มีได้ยึดถือว่าเป็นตัวตน ของกู ของเรา,
 มันก็เป็นของธรรมไปตามธรรมชาติ.

นี้เรียกว่า ชีวิตไม่จริง ตามความรู้สึกของบุคคล
 เป็นไปตามกระแสแห่งปฏิิจสมุปปาท ในทางวัตถุล้วน ๆ
 ก็มี, ในทางนามธรรมก็มี, ไปเอาเข้าแล้วเป็นทุกข์ หนัก
 ร้อน; เพราะมันไม่ถึงตัวตนที่แท้จริง. นั่นชีวิตไม่จริง.

ลักษณะของชีวิตจริง.

ที่นี้ก็มาถึงชีวิตจริง กันบ้าง คือ ชีวิตที่มีภาวะ
 สะอาด สว่าง สงบ, มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 อยู่ในนั้น. เคยอธิบายแล้ว ครังที่แล้วมา พระพุทธ พระ
 ธรรม พระสงฆ์ จริง คือภาวะสะอาด สว่าง สงบ. เอา
 ภาวนามาใส่ไว้ในใจ, ในใจนั้นก็จะมีพระพุทธ พระธรรม
 พระสงฆ์; ก็พูดได้ทันทีว่า ชีวิตที่มีพระพุทธ พระธรรม
 พระสงฆ์จริงอยู่ในจิต คือชีวิตจริง มีลักษณะสะอาด
 สว่าง สงบ.

ดังนั้น ชีวิตจริงนี้ ก็เข้าถึงสิ่งนิรันดร อมตะ
คือ ไม่ตาย มีอยู่ตลอดกาล; ไม่มีอะไรปรุงแต่ง โดย
รู้สึกอยู่ ด้วยจิตที่รู้สึกอยู่ เช่นนั้น เรียกว่าชีวิตนั้นจริง.
จิตนั้นเข้าถึงตัวตนจริง อย่างที่พูดมาแล้วข้างต้น มันอยู่กับ
ตัวตนจริงเช่นนั้น คืออยู่กับนิพพาน ซึ่งมีความเย็น มี
ความหมายเป็นความเย็น เพราะสะอาด สว่าง สงบ. ฉะนั้น
ชีวิตจริงจึงไม่หนักเพราะยึดถืออะไรไว้, ชีวิตจริงจึงไม่ร้อน
เพราะกิเลสเผา, ชีวิตจริงจึงไม่มีศกด้วยอวิชา, ชีวิตจริงจึง
ไม่เป็นทุกข์.

ฉะนั้น ชีวิตจริง ถ้าพูดเป็นภาษาเทคนิคสักหน่อย
ตามที่พระพุทธเจ้าตรัส ก็คือว่า เวทนามันเย็นสนิท เย็น
สนิทจนกระทั่งตาย. *เวทนา* คือ ความรู้สึกทางอายตนะนี้
ธรรมดาเป็นของร้อน; เพราะยึดถือด้วยความเฝ้า, ยึดถือ
เป็นของเรา, เวทนามีเป็นของร้อน. เมื่อไม่ยึดถือเวทนา
เป็นของเรา เวทนานี้ก็เย็น; ไม่สร้างความหนัก ความ
ร้อน ความมืด ความทุกข์อะไรขึ้นมา; นี้ เวทนาเป็น
ของเย็น แล้วเย็นจนกระทั่งตาย ชีวิตจริงมีเวทนาเป็น

ของเย็นสนิท ทั้งทางนาม และทางรูป คือ ทั้งทางกาย และทางใจ, เย็นสนิทจนกระทั่งตาย; นี่ลักษณะชีวิตจริง.

ชีวิตจริงนี้ว่างจากกิเลส, ว่างจากความยึดมั่นถือมั่น. ที่พูดเรื่องจิตว่างกันมาแล้ว จิตว่างจากกิเลส จิตจึงว่างจากความยึดมั่นถือมั่น, จิตจึงว่างจากความทุกข์; อย่างนี้เราเรียกว่า จิตว่าง ไม่ใช่ว่างอันธพาล อย่างที่เขาชอบพูดขึ้นและเพื่อต้อผม. นี้ไปแยกกันดูให้ดี. คำว่า จิตว่าง นั้น คือว่างอย่างนี้.

ชีวิตจริงจะถึงจิตว่าง; ชีวิตไม่จริงไม่อาจจะถึงจิตว่าง. ไม่อาจจะมีจิตว่าง หรือพูดกลับกันก็ว่า จิตว่างจึงจะถึงชีวิตจริง; จิตไม่ว่างก็ไม่ถึงชีวิตจริง, ไม่มีชีวิตจริง.

ฉะนั้น เรามีชีวิตจริงไว้ จะชนะอันตราย หรือความทุกข์ ทุกชนิดทุกแห่ง และทุกเวลา ทุกชนิด และทุกแห่ง ทุกสถานที่ และทุกเวลาด้วย. เราจะชนะอันตราย คือ ความทุกข์หรือปัญหาทั้งหลาย ทุกชนิด ทุกแห่ง และทุกเวลา นี้ด้วยความมีชีวิตจริง.

นี้สรุปเรียกว่า ชีวิตจริง สะอาด สว่าง สงบ เป็นนิรันดร, ไม่ตาย, ไม่ถูกปรุงแต่ง เป็นตนจริงของนิพพาน,

ไม่หนัก ไม่ร้อน ไม่ทุกข์ ไม่มีค, เวทนาจะกลายเป็นของ
 เย็นสนิท จนกระทั่งตาย ว่างจากกิเลส ว่างจากความทุกข์
 ไม่มีความยึดมั่นถือมั่น มีชีวิตจริงแล้ว มันจะเหมือนกับว่า
 มีเกราะป้องกันอันตรายทุกชนิด ทุกแห่งและทุกเวลา;
 สรุปรเรียกว่าชีวิตจริง.

หาให้พบ หรือจะท้อใจเสีย, ไม่ไหว. คนสมัยนี้
 เขาท้อใจกันง่าย ๆ : ไม่ไหวแล้ว, พันวิสัยแล้ว, ไม่สนใจ
 แล้ว; ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เมื่อพุทธศาสนามีสอนอย่างนี้;
 เมื่อไม่เอาก็ไม่เอา, จะมาศึกษากันให้เสียเวลา, เมื่อไม่เอา
 ก็ไม่ต้องศึกษา. ถ้าสนใจจะได้ของจริง เข้าถึงของจริง
 ของพระพุทธศาสนา ก็ต้องเข้าถึงอันนี้ คือดับทุกข์
 สิ้นเชิงโดยแท้จริง.

นี่เป็นเค้าเงื่อน สำหรับให้คุณจำเอาไป เป็นเครื่อง
 ศึกษา สังเกตทดลอง ระวังระวัง ท่อไปข้างหน้า. เรามี
 ชีวิตไม่จริง มาจนกระทั่งบัดนี้; สนใจ เรื่องชีวิตจริงกัน
 เสียที, แล้วก็ทำให้มันได้.

ทางเข้าถึงชีวิตจริง.

ทีนี้จะเข้าถึงได้อย่างไร? ทางที่จะเข้าถึงนั้นจะเข้าถึงได้อย่างไร? นี้ไม่ต้องพูดนะ; เราพูดแล้ว มัชฌิมาคือทาง. การบรรยายครั้งที่แล้วมามีอยู่ครั้งหนึ่งว่า มัชฌิมานั้นแหละคือทาง; ฉะนั้น มัชฌิมาปฏิปทานั้นแหละคือทาง. อริยมรรค หนทางอันประเสริฐ อัญจังกิระประกอบไปด้วยองค์ ๘ พูดมาแล้วในครั้งที่ ๗ ไซ้ไหม? นี้คุณลองเอามาใส่ที่ตรงนี้. มัชฌิมาคือทางนี้, ทางเข้าถึงชีวิตจริง.

ฉะนั้น เราเดินทางเรื่อย คือ มีสติ สัมผัสอารมณ์ ด้วยสติปัญญา; เรามีสติปัญญาสัมผัสอารมณ์ทุกชนิด. การเดินทางนี้ จะไปถึงชีวิตจริง คือไม่ให้โอกาสแก่กิเลส. กิเลสจะมาขวางทางเราไม่ได้ สติเพียงพอ รวดเร็ว ปัญญาเพียงพอ; สติชนเอาปัญญามาทันเวลาเสมอ เมื่อสัมผัสอารมณ์ ทางตากัถี ทางหูกัถี ทางจมูกกัถี ทางลิ้นกัถี ทางผิวหนังกัถี ทางจิตกัถี.

สติเหมือนนักวิทยุที่เป็นคลื่นพา, frequency ของมันเป็นคลื่นพา, แล้วปัญญาเหมือนนักคลื่นเสียง ที่ติดมากับ

กลิ่นพา มาทำให้เรารับฟังได้ทันที. ^๕เรามีสติปัญญาในการสัมผัสอารมณ์ แต่ละวัน ๆ ^๕ไม่ให้โอกาสแก่กิเลส. ^๕คือการเดินทางถูกต้อง เป็นมัชฌิมาปฏิปทา ^๕นี้เป็นหนทาง.

ที่^๕นี้ถ้าจะถามว่า ที่ไหน? เมื่อไร? ทุกแห่งทุกเวลาที่เรามีสติปัญญา. ^๕จะต้องวงเล็บว่า ตามแบบของพุทธศาสนา; สติปัญญาตามแบบอื่นไม่ได้ ไม่เอา. ^๕ต้องสติปัญญาตามแบบของพุทธศาสนา ^๕คือตามแบบของพระพุทธเจ้า ^๕ที่ทรงมีไว้ให้แก่เรา ^๕ที่เป็นสาวก. ^๕เรื่องสติปัญญา^๕ ^๕ก็อธิบายแล้ววันก่อน ^๕ในมัชฌิมาปฏิปทาน^๕ ^๕นั่นเอง.

เอาเป็นอันว่า ^๕เรารู้จักตนจริงและตนไม่จริง ^๕เรารู้จักชีวิตไม่จริง ^๕และชีวิตจริง ^๕ปัญหานั้นก็จะหมด. ^๕เมื่อรู้จักชีวิตจริง ^๕แล้วก็เป็นไปแต่ในทางที่ไม่ต้องเป็นทุกข์.

อริยสัจจะ ^๕แปลว่า ^๕ของจริงอันประเสริฐ ^๕คือเรื่องอย่าง^๕ : ^๕คือเรื่อง^๕ ^๕ทุกข์เป็นอย่าง^๕ ^๕เหตุให้เกิดทุกข์เป็นอย่าง^๕ ^๕ดับทุกข์สนิทเป็นอย่าง^๕ ^๕ทางให้ถึงความดับทุกข์เป็นอย่าง^๕ ; ^๕รวมอยู่ในคำว่า ^๕ชีวิตจริง.

อนัตตามีอยู่ในอัตตา.

เอ้า, ทั้จะพูดเป็นลักษณะสรุปท้าย พุทธศาสนา
 มีอนัตตาในทุกสิ่งที่บุุชชนเข้าใจว่าเป็นอัตตา. เป็น
 คำพูด *logic*, ฟังให้ดี, แล้วก็ฟังให้ถูกเรื่องของมัน พุทธ-
 ศาสนามีอนัตตา ในสิ่งที่บุุชชนเห็นว่าเป็นอัตตา.

บุุชชนเห็นสิ่งใดว่าเป็นอัตตา พุทธศาสนาจะมี
 อนัตตาในสิ่งนั้น คือทุกสิ่งที่บุุชชนกำลังเห็นว่า เป็นอัตตา,
 ตัวกู—ของกู, ในสิ่งที่ เป็น ตัวกู—ของกู ของบุุชชนนั้น
 มีอนัตตาอยู่ในนั้น ตามหลักของพุทธศาสนา.

พุทธศาสนาก็มีอัตตา ในสิ่งที่ไม่มีความคิดถือ
 ว่าอัตตา; ไม่มีความคิดถือว่าอัตตาในสิ่งใด ก็จะมี ความ
 ไม่ยึดถือ, มีตัวตนของธรรมะปรากฏอยู่ที่นั่น. ฉะนั้นจึง
 พูดทำนอง *logic* ว่าเมื่อไม่ยึดถือว่ามีอัตตา เรามีอัตตาตัวตน
 จริง เมื่อเราไม่ยึดถือว่ามีอัตตา; เพราะว่าจะยึดถือว่าอัตตา
 ก็เป็นอัตตาปลอม; ฉะนั้น เมื่อไม่มีการยึดถือว่าอัตตา
 นั้นแหละ จะมีอัตตาจริงขึ้นมา. อย่าไปยึดถืออะไรเป็น
 อัตตาสี; เราก็จะมีธรรมะเป็นอัตตาขึ้นมา.

ฉะนั้น บรรดาสิ่งที่เป็นอนัตตาโดยธรรมชาตินั้น เป็นชีวิตปลอม; สิ่งที่เป็นอัตตาจริง ทำให้เข้าถึงชีวิตจริง. เมื่อไม่ยึดถือว่ามือัตตา ก็เป็นอัตตาจริง; อัตตาจริงนี้ ทำให้เข้าถึงชีวิตจริง คือชีวิตที่ประกอบอยู่ด้วยความสะอาด —สว่าง—สงบ, ตอนจริง ที่ว่า *อตฺตทปฺปา อตฺตสรณํ ธมฺมทปฺปา ธมฺมสรณํ* - มีธรรมนั้นแหละเป็นตน แล้วก็เป็นที่ปะ.

ที่ปะนี้ ศัพท์นี้โดยแท้จริง แปลว่า *แสงสว่าง*; มีที่ปะ คือมี *แสงสว่าง*, มี *สรณะ* คือ มีที่ระลึกถึง. แต่คำว่า *ที่ปะ* นี้แปลว่า *เกาะก็ได้*, เกาะกลางทะเล หรือทวีปนั่นเอง. ในภาษาไทยเรียกว่า *ทวีป*, ในภาษาบาลีเรียกว่า *ทิวปะ* อันนั้นมันเป็นที่ *ทวีปะ*. ความหมายเดิมแท้ แปลว่า *แสงสว่าง*; *แสงสว่าง* นั้นเป็นเหมือนเกาะ เหมือนที่ *พึ่ง*.

ที่ *สรณะ* - *ที่แล่นไป* แล่นไปหา, *ที่จิตแล่นไป* หา แปลว่า *สรณะ*. *สร* แปลว่า *แล่นไป*, *สรณะ* - เป็นที่ *แล่นไป*; มีธรรมะเป็นที่แล่นไปแห่งจิต ในฐานะที่เป็นแสงสว่าง หรือเป็นเกาะ หรือเป็นที่ *พึ่ง*. เอาธรรมะ

๗ ๘ ๙ ก็เรียกว่าเอาอัตตาที่แท้จริงเป็นที่พึ่ง. ฉะนั้น
เขาจึงมีคำพูดเป็นหลักกลาง ๆ ว่า แสวงหาตนที่จริง.

แสวงหาตนคือธรรมะจะพบชีวิตจริง.

คำว่า แสวงหาตน นี้ เป็นคำโบราณ เก่าก่อนพุทธ-
กาล อีกเหมือนกัน; เพราะว่าเขาต้องการอัตตา ต้องการ
ตน, เขาแสวงหาตนที่แท้จริง. ชาวบ้านประชาชนนี่ถือ
อย่างนี้ คือมีตัวตน เขาก็คิดแสวงหาตนที่แท้จริง แล้วเขา
ก็รู้ว่ามีส่วนที่ไม่แท้จริง ไขว้ใจไม่ได้; เขาจึงมีหลักที่จะ
หาตัวตนที่แท้จริง.

อย่างที่คุณอ่านพุทธประวัติ ตอนที่ ภัททวคคีย์
เที่ยวตามหาผู้หญิงที่หนีไป เขาพบกับพระพุทธเจ้า. พระ
พุทธเจ้าท่านตรัสว่า หาตนดีหรือหาผู้หญิงดี. พวกนั้นโดย
ลัทธิที่มีอยู่แล้วในจิตใจ ก็ตอบว่า หาตนดี; เลิกหาผู้หญิง
แล้วก็หาตน; ก็มานั่งกันตรงนั้น พุคกันเรื่องหาตน ก็
เลยได้บรรลุมรรคผล เพราะการหาตนที่ถูกต้อง. พบตน
ที่เป็นตน ที่มีความหมายควรแก่ความเป็นตน คือธรรมะ,
อสังขตธรรม.

จะเอาสังขตธรรมก็ได้ แต่ต้องเอาฝ่ายดี; นี่เป็น
 ตัวตนที่เรียกว่าฝ่ายดี. แต่ถ้าวที่ไม่เป็นสังขตะ คือ ไม่
 ถูกปรุงแต่งเลยนั้น เป็นต้นจริงกว่า, เกินดีไปอีก คือ
 จริงกว่า. แล้วในความดับทุกข์ ที่สุดทุกข์ของเรา มัน
 จึงอยู่เหนือชั่ว แล้วก็เหนือดี, เหนือบาป แล้วก็เหนือ
 บุญ. เหนือบาป มีบุญ แล้วก็เหนือบุญ นั่นแหละ
 โลกุตตระ, ตนที่แท้จริง.

พบธรรมที่ควรแก่ความเป็น ตนที่แท้จริง คือ
 ไม่ตาย; เมื่อไม่ตายมันก็มีชีวิตจริง. ชีวิตไม่จริงมันก็ตาย;
 ชีวิตจริงก็คือไม่ตาย. ไม่ต้องตาย. แสงหาตนที่ไม่ตาย
 ตนจริง พบแล้วก็ทำให้ไม่มีความตาย, ไม่รู้สึกว่ามีตาย, ไม่มี
 ความหมายแห่งความตาย. นั่นเป็นพุทธศาสนา, เป็นหลัก
 พุทธศาสนาที่ต้องการจะอยู่เหนือเกิด แก่ เจ็บ ตาย เหนือ
 ความทุกข์ทั้งปวง, ก็คือตัด ทำลายความรู้สึกว่าตัวตน
 ที่เป็นมายาเสียได้ เหลือแต่ตนจริงของธรรม : มีธรรม
 ตั้งอยู่ในจิต, มีธรรมเป็นที่ปรากฏแก่จิต นี้ก็พบตัวตนจริง
 พบอมตธรรม พบชีวิตนิรันดร ชีวิตจริง.

ฉะนั้น จึงสรุปความว่า แสงหาตนกันเกิด;
แล้วคุณก็งวว่า ก็พระพุทเจ้าตรัสว่า ไม่มีอะไรที่เป็นตน;
ฉะนั้น อย่าให้มันเกิดปัญหาที่ติดกันยุ่งอย่างนี้. ไหนว่าทาง
หนึ่งบอกว่า จงทำที่พึ่งแก่ตนโดยตน แสงหาตนที่แท้จริงกัน
เกิด, แล้วก็สะดุ้งขึ้นมาว่า เอ้า, ก็ไฉนว่าไม่มีตัวตน
ก็เลยไปไม่ได้. พุทธบริษัทไม่ควรจะงงแบบนั้น.

มีธรรมะเป็นตน, หาตนที่เป็นธรรมะ; พบ
ตน แล้วก็ดับทุกข์ได้. มีอยู่หลายแห่งนะ ที่พระพุท
เจ้าตรัสชวนว่ามาหาตน กันเถอะ อย่าไปเที่ยวหาผู้หญิง หา
เงิน หาทอง หาอะไรนั่น, หมายถึงอย่างนี้ : ตนธรรมะ
อย่างนี้ เมื่อพบธรรมะเป็นตน ก็พบตนที่แท้จริง เรื่อง
มันก็จบ.

วันนี้ผมก็พูดเพียงเท่านั้นว่า พบชีวิตจริง คือชีวิต
ที่มีตัวตนที่แท้จริง, พบชีวิตจริง. ทุกๆ องค์เกิดมาขอ
ให้ได้พบชีวิตจริง หรือพบตน ก็ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็น
มนุษย์, และพบพระพุทศาสนา ได้บ้าง แล้วก็ได้มา
ปรึกษาหารือกันในเรื่องนี้.

เอาละ, เวลาหมดแล้ว ก็ยุติการบรรยาย แล้วก็ปิด
ประชุมในวันนี้ บ่าย ๓ โมงถ้าฝนไม่ตกมีอีก.

รายนามผู้บริจาคทรัพย์สินช่วยค่าพิมพ์หนังสือ
เรื่อง "พบชีวิตจริง"

เงินช่วยค่าพิมพ์หนังสืองานฉาบปกฉีกศพ นายกิมไฉ่
แช่เตี้ย ๑,๕๐๐ บาท, เงินเหลือจากถวายพระงานศพ นายผัน
ภู่นาค ๗๒๐ บาท, อธิญาโณ ภิกขุ (สมชาย สืบประสิทธิ์วงศ์)
เท่าราคา ๔๐๐ บาท, คุณจำลอง ศรีโพธิ์ ๒๐๐ บาท, คุณประสิทธิ์
สืบประสิทธิ์ ๒๐๐ บาท, ศุภชัยยายพันธ์พิชิต ๔ จังหวัดชัยนาท
๑๕๐.๒๕ บาท, คุณเมลิ สืบประสิทธิ์ ๑๒๐ บาท, วจโน ภิกขุ
(พจน์ คล้ายประยูร) เท่าราคา ๑๑๓ บาท,

บริจาครายละ ๑๐๐ บาท

คุณลุยเซ่ง แซ่กี้ คุณส้มแบน แซ่กี้ อาจารย์สวิง อาจารย์วัน
เพ็ญ กาแก้ว คุณจำเนน สกุลทองมา ๖๐ บาท เงินเหลือจาก
ถวายพระงานฉาบปกฉีกศพ นางประมวล ฝีนานาน ๖๐ บาท

บริจาครายละ ๕๐ บาท

คุณสมศักดิ์ สืบประสิทธิ์วงศ์ คุณศิริรัตน์ แซ่กี้ คุณศิริกมล
แซ่กี้ คุณศิริพร แซ่กี้ คุณเสมควร สืบประสิทธิ์ คุณหมุยเจ็ง
แซ่กี้ ด.ญ. สมฤดี แซ่ลิ คุณสมใจ สืบประสิทธิ์ ปรงุกโม ภิกขุ
(พิทักษ์ ฉัตรทอง) สุสิโว ภิกขุ (สุสิวา ทาลาภ) เท่าราคา ๔๐ บาท

ผู้บริจาครายละ ๓๐ บาท

คุณเนตตี ฉินังโส คุณบาง สืบประสิทธิ์ ร้านกิมซ่งหลี ตลาดป่าโมก
วิธีโย ภิกขุ (ฉลอง ดารารัตน์) เท่าราคา ๑๔.๕๐ บาท

บริจาครายละ ๑๐ บาท

ด.ช. ธนาชัย ทัยธิชา ด.ญ. บุษราภรณ์ ทัยธิชา

รวมรับทั้งสิ้นเป็นเงิน ๔,๔๓๗.๗๕ บาท

จ่ายค่าพิมพ์หนังสือ เรื่อง ความสะอาด

ความสว่าง ความสงบ ๔๙๐.๐๐ บาท

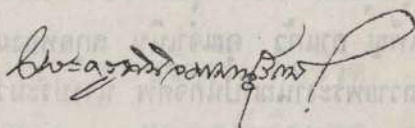
จ่ายค่าพิมพ์หนังสือ เรื่อง พบชีวิตจริง

๓,๐๐๐.๐๐ บาท

คงเหลือเงินอีก

๙๔๗.๗๕ บาท

เก็บไว้เป็นทุนพิมพ์หนังสือธรรมะแจกในคราวต่อไป.

(พระครูพินิจธรรมานุรักษ์)

วัดพินิจธรรมสาร

๔ ม.ก. ๒๗

รายชื่อหนังสือ ชุดลอยปทุม

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	คู่มือมนุษย์	๗	๒๔.	พ่อแม่สมบุรณ์แบบ	๑
๒.	ศิลปะแห่งการดู ด้วยตาหูสัมผัสมีปัญญา	๑	๒๕.	อานาปานสติและดับไม่เหลือ	๒
๓.	ศิลปะแห่งการมีพระพุทธรเจ้า อยู่กับเนื้อกับตัว	๑	๒๖.	ธรรมคติและธรรมคิตา	๑
๔.	ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด	๑	๒๗.	ความมั่นคงภายใน	๑
๕.	ธรรม ๒๔ เหลี่ยม (มีภาษาจีน)	๔	๒๘.	โลกพระศรีอารีย์ อยู่แค่ปลายจมูก	๒
๖.	พูดกับเพชร	๑	๒๙.	การทำงานเพื่องาน	๑
๗.	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๑	๒	๓๐.	สันโดษไม่เป็นอุปสรรค แก่การพัฒนา	๑
๘.	เห็นธรรมชาติ คือเห็นความเป็นเช่นนั้นเอง	๑	๓๑.	ปฏิจสุมุปบาทคืออะไร?	๑
๙.	ธรรมโอสธสำหรับโลก	๑	๓๒.	ค่าเงินของธรรมะ และ อิทัปปัจจยตา	๑
๑๐.	ความมีสุขภาพอนามัยทางจิต	๒	๓๓.	การอยู่ด้วยปัจจุบัน ไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต	๑
๑๑.	ปรมัตถธรรมคำกลอน	๑	๓๔.	พุทธศาสตร์ กับ โสยศาสตร์	๑
๑๒.	นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้	๒	๓๕.	อานาปานสติภาวนา(มีภาษาจีน)	๒
๑๓.	ธรรมพริบใหม่	๓	๓๖.	อิทัปปัจจยตาในฐานะ สิ่งสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา	๑
๑๔.	ตกตาช่วยได้	๑	๓๗.	นรกกับสวรรค์	๑
๑๕.	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๒	๑	๓๘.	ดับทุกข์สิ้นเชิง	๑
๑๖.	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๓	๑	๓๙.	มรดกธรรมคำกลอน	๑
๑๗.	คำของครู	๒	๔๐.	ทิศทั้งหก	๑
๑๘.	พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นกัลยาณมิตร	๑	๔๑.	ฟ้าสว่างทางธรรมโมฆชน์	๑
๑๙.	ถอยหลังเข้าคลองกันเถิด	๑	๔๒.	ฟ้าสว่างทางฝ่ายบรรพชิต	๑
๒๐.	การเก็บความโกรธใส่ยุงฉาง	๒	๔๓.	มหรสพของพระอรหันต์	๑
๒๑.	การปร่งเป็นทุกอย่างยิ่ง การดับเป็นสุขอย่างยิ่ง	๑	๔๔.	ปรมัตถธรรมกลับมา ตอน ๑	๑
๒๒.	อาหารหล่อเลี้ยงใจ	๒	๔๕.	เช่นนั้นเอง	๑
๒๓.	ปัญญากิริยาคฤ	๑	๔๖.	ความสะอาด ความสว่าง ความสงบ	๑

เราลืมนึกว่า @ พี่หัดดวลกับพี่เอง

เฮล! ตึกกว่าดวลดี เพราะดีนี่พี่-
ก็เฮล, ตึกกว่าหัดดวล

ทำดีนี่แหละเราหน่อม เอลดีนี่บ่บ
มาทำให้ดวล มันดี

ดวลซัดไม่โต้เลยนี่ พี่เราขย่มมี
ดวลดีทำไว้ เป็นคุณ

อยู่ดี ๓๗ดี เพราะขลุ่ย ทำไว้เสียดู
ตลอดชีวิตต่อไป

ดวลดีมีอยู่คู่เฮล พี่เพราะเหตุว่า
เราทำดีเป็น เห็นมั๊ย ?

เหตุนี้เอง เราทำนโตโต
ดวลดีจักมีสุขมรรคี่ ๆ

พจนานุกรม อักษรไทย